

---

*А.В.Шарипін,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії КНУБА*

МЕТАФІЗИКА ВЛАДИ В УКРАЇНІ ЧАСТИНА 1. ІСТОРИЧНИЙ І ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

В усіх людей природа вселила прагнення до державного спілкування. І перший, хто це спілкування організував, зробив для людства велике благо. І знову квінтесенція античної думки, викладена Аристотелем на сторінках «Політики», примусила по-іншому глянути на людину. Античний геній подарував філософії владні і підвладні властивості, поєднані необхідністю самозбереження, політичну сутність як спроможність до спілкування, поза якою людина приречена чи то на аморальне існування, чи то на існування як надлюдини. І якщо божественне знання відкриває людині шлях до влади, то спосіб її життя стає композиційно невід'ємним елементом політії. Так у європейській філософії з'явився міцний фундамент задля становлення і теоретичного розвитку метафізики влади. Через поступове поширення античного світу на схід образи єдності й досконалості грецьких полісів витіснялися переосмисленими ідеями правління і оновленими концептами влади. Звужування доволі широкого розуміння *πολιτεία* лише до її сутнісної форми дозволило юристам Риму консолідувати природу влади в правах громадянина – писаних і неписаних (*ius scriptum* і *ius non scriptum*): в законі, справедливості і гідності. З подальшою легітимацією християнства метафізичну природу влади було персоніфіковано в Боголюдині, в образі намісника Христового і ідеї успадкування Божественного правління. Поступово навіть сама антична *πολιτεία* перетворюється в тіло Синів Христа (*Corpus mysticum*). Надалі шляхи до «раю на землі» й «раю на небі» зовсім розходяться. Лише час від часу з бурхливого потоку теологічних і юридичних роз'яснень вириваються суто філософські погляди на природу влади, бо здібності душі, розум і віра, лише силоміць поєднувалися в межах одного вчення. Згодом формується підґрунтя доктрини «двох мечів» – «меча крові» й «меча духовного», яка остаточно розділила «живий образ» Царя Небесного між сакральними поводитирами людства – *Papa* і *Imperator*. Верховний

первосвященик повів людство у відповідності з одкровенням до небесного блаженства, а Імператор став людським поводитирем земних цілей. У підсумку світське суспільство – людський рід, спільна родина «синів Адама» – рушило за свобідним розумом, а стражденні діти Христа в прагненні духовної чистоти продовжили здобувати Святий Дух.

Згодом у розгілля «древа чеснот» опинилася й вся політична теологія: на старозавітних пороках Adam Vetus прищеплювалися оновлені інтелектуальні й богонатхненні чесноти Adam Novus, вказуючи на земне намісництво. Навіть винахід Данте, *humanitas*, ставав інструментом позбавлення правителя гріхопадіння Адама і відродження справедливої і вільної держави, в якій монарх приречений стати людиною досконалою (*homo optimus*), носієм персоніфікованих чеснот, завдяки яким авторитет носія влади і філософа мали, щонайменше, поєднатись і, щонайбільше, збігтися. Натомість процеси секуляризації влади, з подальшою десакралізацією її природи, до часткового або повного заперечення її святості ставали фатальною неминучістю для більшості державотворень європейських країн. Бо метафізика, яка просіяла теократичну природу влади крізь жорна демократії, безліч утопічних мрій і теорій суспільних договорів, як у французьких, так і в англійських варіаціях, трактатів про вічний мир, зрештою, практично так нічого й не змогла протиставити європейському нігілізму, точніше – тій ірраціональній «волі до влади», що набрала інтелектуальної сили завдяки працям Шопенгауера, Ніцше, Гайдеггера.

Але чи є в українській філософії власна історія метафізики влади? У плині століть, коли політична теологія країн Західної Європи зміцнювалась рецепцією римського права, «врядування народів Східної Європи, – за словами Данте Аліг'єрі, – мало відбуватись якимось інакше ... А суперечки щодо їх громадянськості спричинює лише наша необізнаність» [6, 48, 98]. Доволі жалюгідні уявлення про метафізику влади пропонують нам і звичаєві закони «Руської правди». Адже в XI–XIII століттях гарантом права у Київській Русі не виступали ані громада власників, ані громадський устрій, ані такі феномени, як рівність і солідарність. Так званий княжий союз «права та сили» і пов'язане з ним візантійське церковне право відчувувалися від публічних прав і прав власності, яких не можна було визначити на користь або володаря, або православної віри. Якщо відсутні абстрактні юридичні поняття, складні правові

конструкції, чи є взагалі сенс казати про норми громадянської поведінки, відповідальність, чи то, наприклад, про значущість усної угоди? Проте вже XVIII століття виокремлюється самотніми, іноді просто суперечливими уявленнями про владу, які й справді можна вважати прикладами метафізичних розмірковувань. Їх викладено, по-перше, в «правді волі монаршої» відомого професора богослов'я Феофана Прокоповича, по-друге, – у відвертих зверненнях слобожанського козака Семена Климовського до урядовців: «Про смиренність височайших», «Про правду і великодушність благодійників» і «Про правосуддя». По-третє, – в світській легітимації «шляхетності» представників рядового козацтва, під час якої на публічних диспутах використовувались як логічні, фізичні, так і метафізичні доводи.

Свого часу вчитель філософії Київської академії Михайло Козачинський пишно опрацював панегірик графу Розумовському уривками з курсу філософії. З цієї нагоди в 1745 р. у Львові навіть було видано трактат «Філософія Аристотелева по умствованію періпатетиков изданная» [10]. Ще раніше, у XVI ст., польський гуманіст русинського походження Станіслав Оріховський через відвертий сумнів щодо божественного походження влади, запропонував один із перших варіантів «освіченої монархії». Його «Напучення польському королеві Сигізмунду Августу» – це не макіавеллівські рекомендації з захоплення, утримання й використання влади, а гуманістичне обґрунтування доцільності у державотворенні «монарха-філософа». Не можна обійти й більш давню пам'ятку перекладацької діяльності, зобов'язаної своїм виникненням київським книжникам кінця XV ст., які згуртувались коло постаті єврейського вченого Моше бен Якова ха-Голе. Мова йде про трактат «Аристотелеві врата» – збірник порад і настанов майбутньому князеві з питань політики, логіки, етики, фізіології, алхімії, астрології. Доволі уривчаста компіляція текстів Абу Бакра ар-Разі й Мойсея Маймоніда, у домішку арабської перипатетики і єврейського неоплатонізму, виявилася на диво самотньою і життєздатною. Не звертаючи уваги на вихідні збіги з європейським аналогом трактату, середньовічним бестселером «*Secretum secretorum*», божественна наука «Аристотелевих врат» у північно-чорноморських степах набула якісно нового літературного звучання. Ретрансляція цих мотивів простежується згодом у політичних концепціях Івана Пересвєтова, князя Андрія Курбського.

Отже, у неексплікованій порожнечі п'яти століть втрачено одну з вихідних ліній розвитку інтелектуальної культури й, цілком можливо, мережу об'єднаних феноменів. Правитель є ім'ям вічності, яке буде існувати завжди як поводитир та наставник народу (як каже закон), – так само ж довго, як існуватиме народ. І в цьому імені правитель не знайде смерті [9, 92]. Проте, якщо повернутись у XVIII ст., то в цей час «носій влади», власне, як і виявлення його «земного образу», сприймалися в Північному Причорномор'ї вже як дещо дисгармонійне, яке чи то схвалювалося всередині української традиції, чи то викликало рішучий супротив на рівні напівсвідомої мотивації, через нестерпне соціальне невдоволення. Доречним є порівняння українського державотворення з тризначною логікою, коли, на противагу стану буття чи небуття держави, існує певний проміжний стан державотворення, який лишає місце невизначеності, нечіткості, модальним і імовірнісним оцінкам. Тож, ігноруючи вивчення таких прецедентів, ми позбавляємо українську філософію історії власної політії. У підсумку Україна, пошматована і розідрана суперечностями, і нині змушена «бігти від свободи» будь-якої державності. Адже правителі, яким цю владу делеговано, не вдосконалюють її філософську спадщину, а стежать більше за її ідеологічним забарвленням. Згадаємо Платона. Держава подібна до корабля, керманич якого глухуватий, короткозорий і мало розуміє в мореплаванні, а серед моряків чвари через керування кораблем. За таких умов дійсного керманича – філософа – того, хто не захоплює владу силою, а просто обізнаний у мистецтві навігації, вважають пишномовним базікою і нікчемою [12, 267–268]. Що ж до ідеології, то навіть її засновник Дестіют де Трасі вбачав у своєму дітищі виключно ту систему ідей, яка здатна відновити єдність! Але що робити, якщо єдності в розумінні природи влади Україні ніколи не вистачало в історичні часи державотворення? На жаль, цей феноменологічний парадокс як у минулі часи, так і нині лишається поза увагою. Хоча актуальність подібних розвідок у зв'язку з останніми подіями навряд чи викличе сумнів. Отже, наша історико-філософське дослідження спрямоване на локалізацію джерела когнітивного дисонансу влади усередині культури й на феноменологічний аналіз його природи.

Звернемось до феноменології, до мови «пасивного синтезу свідомості» Гуссерля. Адже застосування класичних методів філософського аналізу в зазначеному випадку не тільки не є доцільним,

а майже не можливе через брак аналітичного матеріалу. Краще зрозуміти це допоможе крах романтичних студій засновника філософського українознавства Дмитра Чижевського, котрі, попри всій повазі до них, більше нашкодили, ніж принесли користь. Захоплення духом «протестантської філософії» Гегеля підштовхнуло відомого славіста до штучного поєднання духовних і філософських витоків німецької та української культур. На думку Д.Чижевського, «загальна лінія філософського розвитку проходить через різні нації ... окрема нація представляє історичну сучасність іноді сама, іноді з іншими націями» [16, 10]. Штучний «симбіоз» призвів до того, що українська філософія в нескінченному поверненні до самої себе через «співзвучні» інтелектуальні традиції ставала обмеженою, позбавленою самостійного вектора становлення та розвитку. Тобто вимушена була знаходити себе діалектично, виключно в дусі німецької філософії. Але чи допоміг німецький романтизм зрозуміти самобутність українського мислення? Відповідь – однозначно «ні», інакше потрібно було б чи то обмежити інтелектуальну спадщину України XVIII–XIX століттями, чи звести всі філософські пошуки ідентичності до обґрунтування «української національної ідеї». Сумно, але факт лишається фактом: більшість дослідників дотримується цих крайнощів навіть й понині. Натомість у першій чверті XXI століття через вихідну помилковість, безпідставність цих підходів можна було хоча б припустити існування інших ліній розвитку інтелектуальної традиції в Україні. Через усталене шаблонування історичних періодів української філософії можна тільки вітати намір розгледіти ці лінії під кутом феноменології.

Звернення до феноменології доцільне ще й тим, що раніше українська філософія не репрезентувалася як інтенціональна мережа наслідування ідей. Реконструкціонування інтелектуальних запозичень уподібнювалося більше до процесів колекціонування архівних знахідок, ніж до обґрунтованого доведення їх інтенціональної спадковості. А щодо філософського змісту цих знахідок можна сказати, що впливовість гіпотез звеличувалася не якістю наведеної аргументації, а загальним визнанням авторитету автора. На жаль, сучасні підручники і наукові розвідки з історії української філософії форматуються здебільшого торованим шляхом. Позбавитись обтяжливих ідеологічних нашарувань, неоднозначних чи занадто однозначних трактувань в українській філософії допомагає погляд з не зовсім звичного кута

зору. Отже, зробимо власні припущення і, відчуваючи тиск «леза Оккама», спробуємо відповідально аргументувати свою позицію.

Українська культура – культура «інтелектуального транзиту», яка виникла на тлі гностичних пошуків християнської, ісламської та іудейської традицій, котрі впродовж століть сусідили в Північному Причорномор'ї й були занурені в процеси інкультурації та акультурації. Започаткування української філософської традиції пов'язане з наслідуванням своєрідних інтелектуальних феноменів, зумовлених ідеями гнозису, ідеями «проникливого богопізнання». Запропонована гіпотеза частково вже виправдала себе у процесі дослідження спадщини маловідомого міланського граматака Альберто Альфієрі, який викладав у Криму на зламі XIV–XV ст. [17]. У єдиному й на диво збереженому творі італійця «Огдоада» відкрито прокладається шлях профетичного гнозису. Тут знайшлося місце для думок про волю і справедливість, для трансцендентного осягнення світу та навіть для метафізичних вишукувань витоків влади. Творчість Альфієрі слід сприймати не стільки як гностичне сходження до внутрішньої реальності, змите випадково «за борт» рідної Італії, скільки як інтенціональну проекцію однієї з можливостей богопізнання на культуру інтелектуального транзиту Північного Причорномор'я.

Прагнення вирватися з «в'язниці світу» через відчуття власної причетності до богопізнання як зближувало, так і віддаляло народи. Проте швидкість долання соціальних і мовних бар'єрів переселенців різних віросповідань прискорювала темп створення тієї культурної формації, у спадщині якої не відкидався жоден досвід сходження у трансцендентне, досвід індивідуального гнозису. Зазначимо, що для авраамічних традицій найвищим ідеалом філософської і релігійної етики є «уподібнення Богу». Вкраплення неоплатонізму, гностичні і герметичні вчення, засвоєні впродовж століть як невід'ємна складова одкровенень, раціоналізували способи пізнання божества. Незважаючи на те, що «Бог грецьких філософів» відрізнявся від «Бога одкровення», раціоналізація одкровенень викликала появу спільних рис гнозису навіть у відособлених традиціях богопізнання. Це і є той конструктивний фундамент, на якому можна вибудувати єдину інтелектуальну історію населення Північного Причорномор'я. Достатньо лише звернутись до унікальної переробки «Еннеад» Плотіна, так званої «Теології Аристотеля». Цей рідкісний псевдоєпіграф, як і інші філософські раритети, відкриті у рукописному зібранні

колекціонера А.С.Фірковича півстоліття тому [3], показують нам всю інтелектуальну міць близькосхідного ареалу, частиною якого тривалий час ще лишалася Україна. Потрібно лише використати її за прямим призначенням і підібрати ключ до ідейних запозичень й унаслідувань, що зрештою відчинять двері до метафізики влади як минулого України, так і сучасних її «проектів».

Мова букв та чисел, за допомогою яких було створено світ, божественні еманції (енергії), що пов'язують підмісячний і надмісячний світи Аристотеля, метафізика світла – все це інструменти раціоналізації Бога й віри в Бога, завдяки яким у метафізиці відбувалася революція уявлень про неперсоніфікованого Бога. Так відкривається цілеспрямований порядок творіння, осягається єдність. Як правило, пізнання Бога охоплювалося двома шляхами. Перший – осягнення Бога, проникнення в його внутрішнє життя, або «подорож до небесних чертогів». Іншими словами, це шлях містика: через вдосконалення уяви набути містичного досвіду під час проходження невідомими кутками психіки. Основою стає досвід сходження, частково вже закріплений у традиціях: в іудаїзмі – видіння містиків «престолу Божественної слави» (*кавод*), в ісламі – подорож (*ісра*) та піднесення (*мірадж*) Мухаммада, у східному християнстві – уподібнення Богу через Ісуса Христа (*обожження*). На противагу осягненню досконалості й потойбічності Бога сформувався більш природній спосіб – споглядання величі Бога на землі, осягнення мудрості Його в керуванні власним творінням. Так грецький *λόγος* і римська *res publica* були перетворені в «божі гради», а образ правителя-філософа сумістився з образом пророка-законодавця. Це і є той інший спосіб пізнання Бога – шлях не через осягнення, а через наслідування Божественному правлінню, тобто через реалізацію богоугодного державотворення.

За часів середньовіччя інтернаціональною енциклопедію політичних порад з богоугодного державотворення став ще один псевдоепіграф Аристотеля. Мова піде про лист філософа до Олександра Македонського, перетворений згодом у «книгу про науку керування державою» (*араб.* *Kitab sirr al-asrar*, *івр.* *Sod ha-sodoth*, *лат.* *Secretum Secretorum*). Починаючи з X і аж до XVI століття текст книги постійно переробляли та доповнювали, перекладали багатьма мовами – сирійською, арабською, перською, тюркською, єврейською. До перекладу долучилася і переважна більшість західноєвропейських

мов. Нагадаємо лише, що українська культура не стала винятком і познайомилася з найбільш читаним політичним посібником завдяки компілятивному перекладові з іврити скороченої редакції листа, який фігурував у списку апокрифічних книг як «Аристотелеві врата», або «Таємниця таємниць». Ця непомітна компіляція порад і настанов правителів, перекладена мовою «київського полісся» [13, 42], стала надзвичайно важливою ланкою для всієї майбутньої політичної теології України. Адже до кінця XVII століття риторика українських проповідників вирізнялася численними посиланнями на мудрість Аристотеля. І там, де використовували цю «риторичну вигадку» Aristoteles Rossicus, паралельно, з неабиякою сталістю, осягали божественну премудрість влади [7, 336–340]. Невеликий історичний екскурс у проблему взаємин «Бога філософів» і «Бога одкровення» примушує нас дивитись на проблему влади як на вихідне джерело більшості метафізичних непорозумінь в Україні. Бо навіть до XX століття, всупереч більшості роздумів над її сутністю, концепціями та теоріями, в українській філософській думці за єдиною традицією державотворення простежити було достатньо складно.

Аналіз феномена влади вимагає розуміння процесів політичної еволюції середньовічного суспільства. Отже, ми не в змозі оминати ідеї відомого історика-медієвіста Ернста Канторовича, які викликали безліч дискусій у гуманітарних науках Європи й США в середині XX століття. У книзі «Два тіла короля» (1957), присвяченій темі політичної теології Середньовіччя, автор розробляє концепцію існування двох «тіл правителя» – природного і політичного (тобто фізичного і містичного) тіла. Якщо «фізичне тіло» правителя є смертним, то його «політичне тіло», яке не можна побачити або відчути дотиком, не зазнає смерті, воно існує для напучення народу й підтримки загального блага [9, 12]. Сакральна природа влади правителя з часом втрачала свою очевидність і періодично вимагала нової аргументації, доопрацювання якої брала на себе юстиція. У високих зазіханнях філософія римського права, за жвавого сприяння юристів, підмінила еманції літургічних і sacramentalних цінностей еманціями права. «Політичне тіло» правителя поступово набуло юридичної незалежності від його «фізичного тіла» й закріпилося в ролі світського політичного корпусу із претензією на релігійне освячення й прославляння самого себе [9, 304]. Містичне тіло згодом втрачає свій трансцендентальний зміст і стає синонімом батьківщини

(лат. patria). Як наслідок, «невідчужувані права» корони поступово відчужуються на користь світського тіла держави; в цьому тілі знайшли безсмертя й титули (лат. dignitas) правителя. Стислий огляд політичної теології Канторовича змушує констатувати безумовну важливість змістовного взаємозв'язку ідеї держави й ідеї правителя, точніше – його містичного тіла, яке постало первинним теологічним і юридичним джерелом середньовічної держави. Отже, «містичне тіло» правителя – це відправна точка для ідеологічних концепцій більшості європейських держав. Стосовно теми дослідження середньовічний феномен «двох тіл» короля, розглянутий Канторовичем, кардинально по-новому ставить питання про віхи народження української державності. Адже в ретроспективі її інтелектуальної традиції можна знайти безліч уподібнень природним правителям. Але політичне (містичне) тіло правителя донині аж ніяк не конституювалося. Більше того, у такому контексті питання навіть не розглядалося. Та якби дослідникам на феноменологічному просторі певної традиції, певного історичного періоду вдалося поставити вихідним пунктом зазначену проблему, то хибке українське державотворення сповнилося б ідейною фундаментальністю і міцністю. Відтоді державність України нараховувала б не чверть століття, з часу прийняття Акту проголошення незалежності в 1991 році, а багато століть позначуваних, нехай навіть не завжди очевидними, інтелектуальними тенденціями і суперечностями. У підсумку вдалося б закласти філософський фундамент української державності і частково призупинити зашкарубле переосмислення ідей німецьких романтиків чи то «зведення» континуїтету Київської Русі.

Наблизитись до вказаного феноменологічного простору можна, якщо хоча б проаналізувати вихідний зміст, який вкладався давньоруськими книжниками у поняття «філософ». Старанно перебираючи лексеми «філософ» і «філософія», які трапляються в літописних зведеннях, медієвіст і знавець російської філософії Михайло Громов нещодавно запропонував науковому співтовариству потужну класифікацію, що налічувала майже двадцять пунктів [4, 9–23]. Результатом справді кропіткої роботи стали досить суперечливі відомості: в єдиному списку пліч-о-пліч опинились античні оратори і старозавітні пророки, міфічні персонажі й східні мудреці, догматично підковані проповідники і еретики, майстри екзегези і зодчі, розсудливі правителі і живописці. Натомість у мистецтві любомудрості

Київської, а також і Московської Русі, основні риси філософського мислення виявились «витисненими» – гнучкість розуму, здатність до аналізу й рефлексії, як правило, відчувалися зсередини православної традиції чимось зовнішнім. «Недійсні філософські системи, які не осяяв Святий Дух, яких не від Духа вимовлені», – стверджував авторитет Толкової Палей, забороняючи втручатися вченням Платона і Аристотеля у сферу таємничого [11, 94]. Розібратися зі своерідним острахом перед «гріхом гордині» дозволяють ідеї видатного русиста Кембриджа Саймона Франкліна [15, 389–390]. Отже, джерелом подібних невідповідностей та суперечностей у церковній освіті було, як виявилось, використання візантійської писемності, під час перекладу з якої слову «філософія» подавалися досить багато значень. Набагато важливіше, що в давньоруській, а пізніше й в українській культурі, словами, побудованими на лексемі «філософ», позначалися якості, котрі, як правило, не були властиві місцевим мешканцям. Інакше кажучи, словом «філософ», у позитивному чи негативному сенсі, називали чужоземця, людину, яка прийшла саме ззовні. Тобто для слов'янської культури повсякденне поняття «філософ» лишалося стороннім, чужинним. А давньоруська література сповна віддзеркалила цей феномен. У підсумку, усю велич інтелектуальної спадщини Київської Русі ми вимушені феноменологічною редукцією перевести в «стан бездіяльності», «виключити її» або «увести в дужки» і, відповідно, далі розглядати лише ті смислові зв'язки, що лишилися.

Українська традиція зароджувалася в умовах співіснування й щільної взаємодії міської і кочівницької культур. За таких обставин будь-які теологічні погляди на природу влади, як правило, стають вихідним пунктом розбрату та незгоди. На наш погляд, когнітивний дисонанс у організації владних відносин України – не феномен сьогодення, а інтенціональний прояв взаємозв'язків з повсякденною свідомістю минулого. Це змушує нас застосувати певний прийом і поставити знак феноменологічної тотожності між «українською культурою» й «свідомістю». За таких обставин виникає унікальна можливість звернутися до досвіду учування й актуалізації єдності інтенціональних переживань минулого, тобто сприйняти пасивний генезис української культури як генезис свідомості, через єдність неперервного часового континууму потоку переживань. В «Ідеях до чистої феноменології» Гуссерль зазначав: «Єдина досвідна

свідомість однієї речі створює багатогранну систему неперервних розмаїть явищ і проєкцій. У ці розмаїття, певні неперервності проєктовано всі сприймані предметні моменти, яким властивий характер живої тілесної само даності» [5, 124]. Так з'являється підґрунтя феноменологічного поля української культури. Навіть якщо Гуссерль навмисно абстрагувався від вивчення історії, він все-таки лишив можливість говорити про неї як про пасивний синтез свідомості [14, 69]. Як про синтез, що нав'язує сьогодення з минулим, утримуючи когнітивний дисонанс минулого інтенціональним чином у подіях теперішнього часу – як горизонт життєвого світу української культури. Це – філософія «інтенціональної історії» (див., наприклад, Gehrke, 2010), згідно з якою механізм відтворення міфічного минулого, котрий є частиною процесу етногенезу, досліджується за допомогою феноменології. Феноменологія, звертаючись до проблем історії, стає, скажімо, «грою у бісер», грою, що створює моделі свідомості, що контекстуально працює. За таких умов метафізичний зміст влади приречений виявитися як багатолика гра гностичних сходжень. Відповідно, дисгармонійні переживання є наслідком інтенціональних проєкцій цієї гри на чужинний щодо неї світ української культури. Важко навіть уявити, чим може постати шуканий феноменологічний залишок, адже потрібно буде «виключити» увесь «ореол фонових споглядань», пов'язаний з усталеними переконаннями щодо влади в Україні. Проте ще Кант запевняв нас: «проблему державності можна вирішити навіть для народу, який би складався з дияволів, якщо вони мають розум» [8, 419].

За нашим глибоким переконанням, визнання українським народом себе як «громадянського цілого» має починатись не з тиску «чарівної» національної ідеології, а зі співпереживання і розуміння кожної традиції, кожного гностичного сходження у трансцендентне, зіставлених як надбання єдиної інтелектуальної культури. Натомість цінність, первинність і винятковість нації лише вкотре заводять державотворення України в глухий кут. Тобто залишається лише надія, що принцип гуссерлівського *ελοχη* адресує майбутні розвідки до шуканого феноменологічного регіону свідомості і ступінь дисконфрму у владних відносинах поступово зменшиться.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Андреева Л.А.* Сакрализация власти в истории христианской цивилизации. Латинский Запад и православный Восток. – М.: Ладомир, 2007. – 304 с.
2. *Бибахин В.В.* Введение в философию права. – М.: ИФ РАН, 2005. – 345 с.
3. *Борисов А.А.* Материалы и исследования по истории неоплатонизма на средневековом востоке // Православный палестинский сборник. Вып. 99 (36). – СПб: РАН, 2002. – 257 с.
4. *Громов М.Н.* Образы философов в Древней Руси. – М., 2010. – 190 с.
5. *Гуссерль Э.* Идеи к чистой феноменологии и феноменологической философии. Книга первая. – М.: Академический проект, 2009. – 489 с.
6. *Данте Алигьери.* Монархия / Перев. с итал. В.П. Зубова. – М., 1999. – 192 с.
7. *Зубов В.П.* К истории аристотелевской традиции на Руси // Аристотель. – М.: Эдит. УРСС, 2000. – 368 с.
8. *Кант И.* Соч. в 4-х томах. Том 1. Трактаты и статьи. – М., 1993. – 586 с.
9. *Канторович Э.Х.* Два тела короля. Исследование по средневековой политической теологии. – М.: Институт Гайдара, 2014. – 752 с.
10. *Козачинський Михайло.* Філософія Аристотелева по умствованію періпатетиков изданная. – Л., 1745.
11. Палея Толковая. – М.: ЗАО «Согласие», 2002. – 648 с.
12. *Платон.* Собр. соч. в 4 тт. Т. 3. – М., 1994. – 654 с.
13. Псалтырь жидовствующих в переводе Феодора еврея // ЧОИДР. 1907. Кн.2, отд. II. – М., 1907
14. *Рубене М.* Проблема прошлого в феноменологическом учении о времени Э. Гуссерля // Проблемы сознания в современной буржуазной философии. – Вильнюс: АН ЛССР, 1983. – 216 с.
15. *Франклин С.* Письменность, общество и культура в Древней Руси (около 950–1300 гг.). – СПб: Дмитрий Буланин, 2010. – 552 с.
16. *Чижевський Д.* Філософські твори: у 4 тт. – Т.1. – У., 2005. – 402 с.
17. *Шарипін А.В.* Філософська спадщина Альберто Альфієрі // Ученые записки ТНУ им. В.И.Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология». Т.27 (66). – 2014. – №1–2. – С.84–98.
18. *Intentional History. Spinning Time in Ancient Greek / Foxhall, Lin; Gehrke, Hans-Joachim; Luraghi, Nino.* – Stuttgart, 2010. – 360 p.
19. *Education, Civic Virtue, and Colonialism in Fifteenth-Century Italy: The Ogdoads of Alberto Alfieri.* Edited by Carla P.Weinberg (University of the Arts) and E. Ann Matter (University of Pennsylvania). 2011. – 194 p.

Шарипін А.В. Метафізика влади в Україні. Частина 1. Історичний і феноменологічний аспекти.

Даний цикл статей присвячено політичній філософії, зокрема реконструюванню політичної теології України як невід'ємної складової європейської державності. У першій статті циклу запропоновано вступ до метафізики влади. Перспективу відновлення інтелектуальної спадщини задає аналіз гностичних традицій, що успадкувалися українською культурою внаслідок процесів інкультурації і акультурації. Аналізується природа влади, розкриваються суперечності, пов'язані з нею, висувуються гіпотези й обговорюються методологічні підходи до їх розв'язання. У розвідці розкривається евристичний потенціал феноменології, яку й пропонується надалі використовувати як методологічне підґрунтя.

Ключові слова: метафізика влади, політична теологія, гностицизм, когнітивний дисонанс, Аристотелеві врата, теологія Аристотеля, феноменологія.

Шарыпин А.В. Метафизика власти в Украине. Часть 1. Исторический и феноменологический аспекты.

Цикл статей посвящен политической философии, в частности реконструированию политической теологии Украины как неотъемлемой составляющей европейской государственности. Первая статья представляет собой введение в метафизику власти. Перспективу восстановления украинского интеллектуального наследия задает анализ гностических традиций, прижившихся в результате процессов инкультурации и аккультурации. Анализируется природа властных отношений, раскрываются связанные с ними противоречия, выдвигаются гипотезы и обсуждаются методологические подходы к их решению. В ходе исследования раскрывается эвристический потенциал феноменологии, которую и предлагается в дальнейшем использовать в качестве методологического подспорья.

Ключевые слова: метафизика власти, феноменология, политическая теология, гностицизм, Аристотелевы врата, когнитивный диссонанс, теология Аристотеля.

Sharypin A.V. Metaphysics of the power in Ukraine. Part 1. Historical and phenomenological aspects.

Series of papers devoted to political philosophy, in particular the reconstruction of the political theology of Ukraine as an integral part of the European state system. The first article introduces the metaphysics of authority. The prospect of restoring intellectual heritage sets analysis Gnostic traditions cultivated in the Ukrainian culture, because of processes of enculturation and acculturation. Analyzes the nature of authoritative relations, disclosed related contradictions

hypothesizes and discusses methodological approaches to their solution. The author asks about the history of Ukrainian nationality: whether it is the state-trend, or an escape from any state. The study reveals the heuristic potential of phenomenology, which will be proposed to be used in the future as a methodological help. Appeal to the phenomenology is expedient by the fact that the Ukrainian philosophy has not previously been presented as a single line formation tradition. Ukrainian culture – the culture of «intellectual transit» that occurred against the background of the Gnostic, Christian, Islamic, and Jewish traditions for centuries in neighboring northern Black Sea region with the Slavs. In retrospect, it is a peculiar intelligent set of phenomena related and defined the idea of penetrating the knowledge of God, or gnosis.

Key words: metaphysics of the power, Gnosticism, phenomenology, political theology, Aristoteliviy vrata, cognitive dissonance, Aristotle's theology,